

11—14 februari

Debatter m. m.

	Sid.
Tisdagen den 11 februari	
Interpellationer:	
av herr Mattsson ang. pensionärsbostadsbidragen	3
av herr Åkerlund ang. sammanslagningen till kommunblock i Stockholms län	4
av herr Larsson, Thorsten, ang. översiktskartor utvisande gäl- lande fastighetsindelning i Malmöhus län	5
Onsdagen den 12 februari	
Aktiebolaget Tumba bruk	8
Om tystnadspflicht avseende innehållet i ännu icke meddelade av- göranden	16
Interpellation av herr Larsson, Nils Theodor, ang. priset å potatis	18
Fredagen den 14 februari	
Svar på fråga av herr Lager ang. sysselsättningsproblem i sam- band med eventuellt nedläggande av Tumba pappersbruk	20
Interpellation av herr Lundström ang. svensk rymdforskning ..	22

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 12 februari

	Sid.
Val av valmän och valmanssuppleanter för utseende av riksbanks- och riksgäldsfullmäktige jämte suppleanter för dem	7
Utrikesutskottets utlåtande nr 1, ang. avtal med Portugal rörande import till Sverige av portugisiska jordbruksprodukter, m. m.	8
Bevillningsutskottets betänkande nr 1, ang. det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1964 skall utgå	8
— nr 2, ang. ändrad lydelse av 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt	8
— nr 3, ang. tilläggsavtal till avtal med Amerikas förenta stater för undvikande av dubbelbeskattning, m. m.	8
Bankoutskottets memorial nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken avgivna berättelse	8
— nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret avgivna berättelse	16
— nr 3, med överlämnande av kommitténs för firande av representationsreformens 100-årsjubileum avgivna berättelse	16
— utlåtande nr 4, ang. granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning	16
Första lagutskottets utlåtande nr 1, ang. granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning	16
— nr 2, ang. granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning	17
Jordbruksutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifter å tilläggsstat II: jordbruksärenden	17

Tisdagen den 11 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 4 in-
nevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 40, med förslag till förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 41, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv, m. m.

Vid föredragning av bankoutsrottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående medgivande för riksgäldskontoret att lämna dagslån, m. m., hänvisades framställningen till bankoutsrottet.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 1, bevillningsutskottets betänkanden nr 1—3, bankoutsrottets memorial nr 1—3 och utlåtande nr 4, första lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 2.

Interpellation ang. pensionärsbostadsbidragen

Herr MATTSSON (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Av de undersökningar, som socialpolitiska kommittén låtit ut-

föra, har framgått, att åldringarnas bostadsförsörjning är långtifrån tillfredsställande. I årets statsverksproposition har i anslutning härtill understrukits nödvändigheten av att man söker åstadkomma en förbättring av åldringarnas bostadssituation i snabbare takt än nu. Vissa förslag är för närvarande föremål för remissbehandling, och andra förslag är att vänta från pågående utredningar. I avvaktan härpå föreslås i statsverkspropositionen vissa åtgärder för en ökning av förbättringsverksamheten i fråga om åldringarnas bostäder. Bl. a. skulle bostadsstyrelsen få i uppdrag att söka rikta kommunernas uppmärksamhet på behovet av aktiva åtgärder i detta syfte.

Frågan om åldringarnas bostadsförsörjning och över huvud taget deras situation i samhället har länge stått i den politiska debattens centrum. Den ökade aktivitet på området, som man nu kan utläsa ur statsverkspropositionen, bör alltså hälsas med tillfredsställelse. Alla bör kunna vara ense om angelägenheten av att åldringarnas bostadsfråga snarast bringas till en lösning, som är godtagbar från nutida standardsynpunkter.

I det nuvarande bostadsstödet åt åldringarna ingår pensionärsbostadsbidraget. Utformningen härav kan inte sägas vara tillfredsställande. Det är att hoppas, att den upprustning av bostadsstödet åt åldringarna, som nu ställts i utsikt, kommer att ge kommunerna förbättrade och mera likvärdiga möjligheter att på ett tillfredsställande sätt lösa ifrågakvarande problem. I avvaktan härpå bör det dock enligt min mening redan nu vara möjligt att förbättra dessa möjligheter genom vissa ändringar av bestämmelserna rörande pensionärsbostadsbidragen.

Interpellation ang. sammanslagningen till kommunblock i Stockholms län

Som villkor för beviljande av pensionärsbostadsbidrag gäller bl. a. att lägenheten skall vara inrymd i hus, som uppförts eller ombyggt med stöd av statliga lån eller för vilket statligt räntebidrag beviljats. Det förekommer emellertid ofta, att bostäder måste repareras och moderniseras utan stöd av statliga lån eller räntebidrag. Särskilt gäller detta beträffande bostadshus på landsbygden. Sådana reparerade och moderniserade lägenheter användes ofta för åldringar, men till följd av de angivna bestämmelserna kan dock pensionärsbostadsbidrag inte utgå för dem. Under förutsättning av att lägenheten uppfyller ifrågavarande standardkrav och pensionären kan antagas vara ur stånd att med egna medel betala hyreskostnaden för den, bör enligt min mening pensionärsbostadsbidrag utgå, även om statliga lån eller räntebidrag inte beviljats för lägenheten.

Pensionärsbostadsbidragets belopp per lägenhet bestämmes på grundval av antalet skattekronor per invånare i kommunen. Hänsyn skall enligt bestämmelserna tas till hela antalet skattekronor, som påförts de skattskyldiga i kommunen enligt taxeringen kalenderåret närmast före det kalenderår, som bidraget avser, samt till folkmängden vid ingången av förstnämnda kalenderår. Det är givetvis vid nuvarande utformning en riktig tanke, att pensionärsbostadsbidragets storlek skall vara beroende av kommunens ekonomiska underlag. Den ständigt pågående förändringen av kommunernas skatteunderlag medför emellertid härvidlag konsekvenser, som inte kan anses önskvärda. Den successiva ökningen av kommunernas skatteunderlag är till mycket stor del en följd av penningvärdeförsämringen och sålunda inte ett uttryck för ett ökat ekonomiskt underlag. Skulle regeringsförslaget om slopande av avdragsrätten i fråga om folkpensionsavgiften bifallas av riksdagen, skulle kommunerna tillföras ett ökat antal skattekronor, som inte motsvaras av nå-

gon ökning av skattekraften inom kommunerna. En generell konsekvens skulle dock bli minskning av pensionärsbostadsbidragens belopp. Över huvud taget bör man enligt min mening inte tillåta en kostnadsförskjutning till nackdel för kommunerna, vilken givetvis drabbar kommuner med stort antal pensionärer särskilt hårt.

Med stöd av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet ställa följande frågor:

Överväger herr statsrådet sådan ändring av gällande bestämmelser, att pensionärsbostadsbidrag skall kunna utgå för lägenhet, som uppfyller gällande krav i fråga om godtagbar bostadsstandard, även om statliga lån eller räntebidrag inte beviljats för lägenheten?

Är herr statsrådet beredd vidtaga sådana åtgärder i fråga om bestämmelserna rörande pensionärsbostadsbidragen, att en kostnadsförskjutning till nackdel för kommunerna kan undvikas?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. sammanslagningen till kommunblock i Stockholms län

Ordet lämnades härefter till herr ÅKERLUND (h), som yttrade:

Herr talman! Regeringens beslut att till s. k. kommunblock sammanslå kommuner i Stockholms län har väckt undran och oro i många av de berörda kommunerna. Denna oro förstärks av att därmed steg tagits till att söka sammanslå kommuner, vilka är från många synpunkter naturliga enheter och visat sig väl i stånd att förvalta sina angelägenheter var för sig. När riksdagen på sin tid anvisade riktlinjer för blockbildningen spelade önskemålen om frivilliga uppgörelser stor roll, och i den andan förordade många kommuner också samgående sinsemellan i block. Länssty-

Interpellation ang. översiktskartor utvisande gällande fastighetsindelning i Malmöhus län

relsen i Stockholms län tog hänsyn till kommunernas önskemål och formade sina förslag i stort sett i enlighet därmed. Regeringen har emellertid frångått länsstyrelsens förslag och reducerat antalet block från föreslagna 31 till 24. Härigenom synes regeringen ha åsidosatt frivillighetens princip till förmån för andra principer. Inte heller har befolkningsstorleken, om vilken riksdagen uttalade sig, utgjort ledande princip utan frångåtts i flera fall.

Av den anledningen är det angeläget, att regeringen redovisar de skäl, varpå den grundar sina beslut rörande block-sammanslagningen.

Under återopande av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att lämna kammaren en redogörelse för de skäl, varpå regeringen grundat sina beslut rörande sammanslagningen till kommunblock i Stockholms län?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Interpellation ang. översiktskartor utvisande gällande fastighetsindelning i Malmöhus län

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp) fick nu ordet och anförde:

Herr talman! För närvarande pågår upprättande av en ny ekonomisk karta, varigenom för hela landet så småningom skall erhållas ett kvalitativt högtstående kartmaterial. Detta är av mycket stor betydelse med hänsyn till den roll som olika åtgärder på samhällsplaneringens m. fl. områden numera spelar. Arbetet med upprättandet av den nya ekonomiska kartan är dock omfattande, varför det i fråga om vissa delar av landet kommer att dröja rätt länge, innan de nya kartorna finns att tillgå.

Beträffande Malmöhus län synes färdigställandet inte bli aktuellt förrän någon gång i mitten av 1970-talet. Behovet av ett bättre kartmaterial är dock redan nu mycket stort. Den nuvarande kartan upprättades 1911—1917 i skala 1: 20 000 och redovisar fastighetsindelning m. m. såsom förhållandena var på den tiden. Registerbeteckningar för fastigheterna saknas och kan i regel endast erhållas med hjälp av lantmäterihandlingar och jordregister. Härjämte har givetvis fastighetsindelningen förändrats i stor utsträckning sedan kartan färdigställdes. Som följd av dessa omständigheter nödgas man även för mycket översiktliga bedömningar komplettera kartan både genom utredningar i länslantmäterikontoret och genom fältundersökningar. Detta är ofta en tidsödande och kostnadskrävande procedur.

Enligt lantmäteriinstruktionen skall överlantmätare i erforderlig omfattning upprätta och föra översiktskartor utvisande gällande fastighetsindelning. Förhållandena i Malmöhus län är sådana att dylika översiktskartor behövs för praktiskt taget hela länet. Av denna anledning har inom lantmäterikontoret påbörjats upprättande av översiktskartor över fastighetsindelningen enligt ett enhetligt system. Som underlag användes fotokarta i skala 1: 10 000, vilken har samma skala och bladindelning som den nya ekonomiska kartan skall få. Lantmäterikontorets personalresurser är dock inte tillräckliga för att arbetet med översiktskartorna skall kunna bedrivas i önskvärd takt. Med nuvarande personaltillgång och arbetsbelastning skulle det dröja omkring 15 år innan översiktskartor upprättats för hela länet.

De nämnda översiktskartorna visar den aktuella indelningen i fastigheter, fastighetsgränser, by-, socken- och kommungränser samt stränder, vattendrag och vägsystem. Tätortsbildningar framträder genom det för dem karakteristiska mönstret av fastighetsgränser. Kombinerad med taxeringslängd ger kartan

Interpellation ang. översiktskartor utvisande gällande fastighetsindelning i Malmöhus län

mycket goda upplysningar om markägarförhållandena. Översiktskartornas betydelse kan i någon mån illustreras av att berörda myndigheter vid olika åtgärder — såsom bestämmelser, förbud, planläggningar m. m. enligt olika lagar såsom byggnadslagen, naturskyddslagen, lagen om allmänna vägar m. fl. — ofta är skyldiga att underrätta markägare eller upptaga förhandlingar med dem. Härvid är en god kännedom om fastighetsindelning och markägarförhållanden nödvändig. Ett gott kartmaterial behövs också för olika åtgärder på samhällsplaneringens m. fl. områden, t. ex. vid förrättningar enligt lagen om enskilda vägar, planering enligt byggnadslagen, den yttre rationaliseringen inom jordbruk och skogsbruk och vägplanering i syfte att minska intrång och intrångsersättningar. Både kommunala och statliga myndigheter samt enskilda har således ett starkt intresse av att aktuella översiktskartor kommer till stånd så snart som möjligt.

Enligt min mening bör det övervägas att genom särskilda personalförstärkningar ge berörda länslantmäterikontor sådana resurser att översiktskartorna kan upprättas inom en relativt nära framtid. En sådan förstärkning medför en viss utgiftsökning för lantmäteriverksamheten. Ökningen torde dock mer än väl uppvägas av besparingar till följd av att en betydande mängd merarbete kan undvikas sedan kartorna väl upprättats. Härtill kommer att upprättandet av de

nya översiktskartorna medför att en väsentlig del blir utförd av det arbete för den blivande ekonomiska kartan, som under alla förhållanden måste utföras.

Med hänvisning till det ovan anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande frågor:

Har herr statsrådet uppmärksammat den stora brist på för olika slag av samhällsplaneringsarbete erforderligt kartmaterial som föreligger för vissa delar av landet?

Är herr statsrådet villig att vidtaga åtgärder i syfte att genom personalförstärkningar till berörda delar av lantmäteriverksamheten möjliggöra upprättande av aktuella översiktskartor i enlighet med vad som anförts i interpellationen?

Även denna anhållan bifölles.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 42, med förslag till lag om ändring i vattenlagen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.15.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 12 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Fru *Myrdal* anmälde, att hon åter infunnit sig vid riksdagen.

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels och suppleanter för fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Ordet lämnades på begäran till fröken ANDERSSON, som anförde:

Herr talman! För varterdera av de två val, som nu skall förrättas, ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Vardera listan upptar namn på så många personer som det ifrågavarande valet avser.

Fröken Andersson avlämnade därefter två särskilda listor.

Den lista, som avsåg valet av valmän, upptog under partibeteckningen »Den gemensamma listan» följande namn:

Bergman
 Damström
 Jacobsson, Per
 Virgin
 Eriksson, Einar
 Möller
 Elofsson
 Mossberger
 Hansson, Nils
 Eskilsson
 Hedström
 fröken Ranmark
 Ståhle
 Sundin
 Hanson, Per-Olof
 Ohlsson, Ebbe
 Larsson, Åke

Gustavsson, Bengt
 Augustsson
 Pettersson, Gunnar
 Nilsson, Yngve
 Mårtensson
 Gustafsson, Nils-Eric
 Stefanson

Sedan denna lista upplästs och av kammaren godkänts, förklarades de å listan upptagna personerna hava blivit utsedda till valmän.

Anställdes val av tio suppleanter för kammarens valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels och suppleanter för fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Den av fröken Andersson avlämnade lista, som gällde detta val, upptog under partibeteckningen »Den gemensamma listan» följande namn:

Wikner
 Hjorth
 Edström
 Sveningsson
 Jansson, Paul
 Rönnberg
 Carlsson, Eric
 Lundin
 Hilding
 Arvidson

Efter det denna lista upplästs och av kammaren godkänts, förklarades de å listan upptagna personerna hava blivit utsedda till valmanssuppleanter.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Lange* för tiden från och med den 12 till och med den 14 innevarande månad för att närvara vid EFTA:s ministerrådsmöte i Genève.

Ang. Aktiebolaget Tumba bruk

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få lämna följande meddelanden.

Det bordläggningsplenium som i den preliminära planen för kammarens sammanträden utsatts till tisdagen den 18 februari kl. 16 flyttas till samma dag kl. 14 i anledning av att Nordiska rådet sammanträder i kammarens plenisal nämnda dag med början kl. 15.

Såsom tidigare meddelats flyttas med hänsyn till Nordiska rådets sammanträde i plenisalen jämväl det preliminärt till onsdagen den 19 februari kl. 14 utsatta arbetsplenium till samma dag kl. 10.

I anledning av att Nordiska rådet sammanträder i kammarens plenisal hemställer jag till kammarens ledamöter att icke låta något material kvarligga å bänkarna i plenisalen under tiden lördagen den 15 till och med lördagen den 22 februari.

Sveriges civilförsvarsförbund har inbjudit riksdagens ledamöter till en av Stockholmsområdets civilförsvarsförbund anordnad information om »Personligt skydd» torsdagen den 27 februari kl. 9.30—12.30 i Armémuseum. Buss avgår från riksdagshuset kl. 9.15. Skriftlig inbjudan med program för informationen har utdelats till samtliga ledamöter. Vid inbjudan finns en svarstalong fogad. Jag hemställer att ledamöterna ville å talongen ange huruvida de deltar i informationen eller icke samt lämna talongen till vaktmästarna i kapprummet före torsdagen den 20 februari. I övrigt ber jag att få hänvisa till den utdelade inbjudan.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 42, med förslag till lag om ändring i vattenlagen.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av avtal mellan Sverige och Portugal rör-

rande import till Sverige av portugisiska jordbruksprodukter, m. m.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogs-vårdsavgiften för år 1964 skall utgå;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt; samt

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 23 mars 1939 mellan Sverige och Amerikas förenta stater för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande inkomst- och andra skatter.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. Aktiebolaget Tumba bruk

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets memorial nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse, lämnades på begäran ordet till herr WALL-MARK (h):

Herr talman! Som bilaga till bankoutskottets memorial nr 1 är fogad fullmäktiges i riksbanken berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1963.

Paragraf 31 med början på sidan 61 handlar om de åtgärder som riksbanken vidtagit intill 1963 års slut i anledning av riksdagens beslut beträffande pappersbruket i Tumba. Av redogörelsen framgår att avtal icke har kunnat träffas med arbetarnas organisation och att strejkvarsel har utfärdats. Där tar

berättelsen slut, och det gjorde ju också året.

Vad som inte framgår av berättelsen men som vi väl känner till genom tidningspressen är att arbetarparten inte ansåg sig kunna godta det förslag beträffande anställningsvillkor för nyanställda som framlagts och för vilka bolaget i princip ville tillämpa samma villkor som gäller inom branschen i övrigt.

I det läget beslöts vid en extra bolagsstämma den 23 januari i år på förslag av bolagets styrelse att den planerade utbyggnaden icke skall äga rum. Inom parentes vill jag säga att bolagsstämans beslut enligt min mening är helt korrekt. Jag kan inte se någon anledning att anställda vid ett statligt företag skall ha andra villkor än motsvarande anställda vid ett privat företag. I princip bör gälla regeln lika lön för lika arbete.

Vid den extra bolagsstämman fattades emellertid också ett annat beslut, nämligen att avveckla den nuvarande driften vid bruket och att under avvecklingsperioden hyra ut anläggningen till riksbanken. Det är möjligt att fullmäktige i riksbanken formellt har befogenhet att lägga ned Tumba bruk. Med hänsyn till den stora debatt som förekom här i riksdagen så sent som förra året kan man dock kanske uttrycka en undran om det kan vara riktigt att riksbanken utnyttjar denna ev. formella rätt.

I fullmäktiges särskilda protokoll av den 23 januari säges det visserligen att man har för avsikt att sedermera underställa riksdagen detta beslut. Om man därmed avser att riksdagen de facto skall ta ställning till frågan eller endast bli informerad är något tveksamt. Med hänsyn till att det finns en reservation av herr Kollberg, som går ut på att bruksdriften bör upprätthållas intill dess beslut fattats om brukets framtida driftform, synes det sannolikt att riksbanken har för avsikt att handla på egen hand. Vid de uppvaktningar som

Ang. Aktiebolaget Tumba bruk

kommunledningen gjort hos riksbankschefen har det uttalats så bestämt och klart att riksbanken har för avsikt att lägga ned bruket, att dessa uttalanden stöder den tolkning jag här gör. Jag tror mig också veta att man i dag fått företräde hos statsministern för att med honom diskutera det uppkomna läget.

När man så här efteråt bläddrar litet grand i föregående års handlingar är det ungefär som att smaka på nattståndet öl; debatten var något infekterad. Herr Svärd yttrade bl. a.: »Vi har, herr talman, en benägenhet att i sådana här diskussioner röra oss med täckord, som är angenäma att ta i munnen, som ser fina ut, men som när man granskar dem kanske inte innehåller så särskilt mycket.» Jag tror att det ligger en verklig sanning i det påståendet. Kanske får jag i sammanhanget citera ett annat uttalande av herr Svärd: ». . . en teknisk-ekonomisk strukturell kris som håller på att växa fram i bruket, av vilken vi redan har sett vissa genomslag men av vilken vi får vara beredda att möta än värre genomslag under den närmaste framtiden.» Detta var en bedömning av det nuvarande Tumba bruk. Det fanns de som liknade den planerade framtida utbyggnaden vid ett guldägg — och för den inte helt initierade är det naturligtvis inte lätt att skilja mellan äkta guld och kattguld.

Jag skulle nu vilja ställa den frågan till herr Ståhle, utan att just nu gå längre in på den del av diskussionen som berörde en eventuell utbyggnad, eftersom de planerna väl nu får betraktas som definitivt avsågade: Har bankoutskottet för avsikt att underställa riksdagen detta ärende? Är man beredd att eventuellt utnyttja sin initiativrätt, om inte fullmäktige i riksbanken själva tar upp ärendet med bankoutskottet? Och är man då även beredd att bedöma frågan om en nedläggning eller fortsatt drift ur något mera sansade och ekonomiskt praktiska synpunkter än man hittills har gjort?

Ang. Aktiebolaget Tumba bruk

Herr LAGER (k):

Herr talman! Jag hade inte trott att det skulle bli någon diskussion i dag på denna punkt; det är aviserat från inrikesdepartementet att jag får svar på en enkel fråga om denna sak på fredag. När nu herr Wallmark i alla fall har inlett en diskussion om Tumbaaffären vill jag säga ett par ord.

Jag tycker att riksdagen har hamnat i en något egendomlig situation. För nio, tio månader sedan diskuterade vi här i kammaren ganska länge Tumbabrukets existens eller icke existens. Enligt alla sakkunnigutlåtanden fanns det den gången bara två alternativ: antingen utvidgar man bruket och beviljar 50—70 miljoner för ändamålet, eller också läggs bruket ner. Nu har vi kommit i den situationen att detta antingen—eller är förvandlat till ett både—och: dels har riksdagen beviljat 50—70 miljoner för en utvidgning av Tumba pappersbruk och dels har en riksdagen underställd instans beslutat lägga ner bruket; och det hela har skett under loppet av mindre än ett år. Jag måste säga att detta för en vanlig medborgare ter sig ganska egendomligt. De borgerliga kämpade ju i huvudsak emot. Det fanns en falang som ville upprätthålla bruket i dess nuvarande skick, men de flesta borgerliga var som sagt emot att Tumba pappersbruk skulle få fortsätta att existera. Nu har dessa borgerliga fått sin vilja igenom därest riksbankschefens dispositioner inte ändras; och man kan förstå att det gläder herr Wallmark och med honom likasinnade. Jag tror emellertid att det är ett mycket olyckligt beslut riksbanksledningen har fattat och ett mycket klokt beslut som riksdagen fattade föregående år.

Nu försöker man skylla på arbetarparten och säga att arbetarna vid bruket begär bättre anställningsvillkor än folk har i den privata pappersindustrin. Men så långt jag kunnat följa diskussionen i pressen står arbetarsidan på den ståndpunkten, att man vill ha ungefär samma avlöning som med-

gavs vid Karlskronavarvets övergång från ett statligt verk till ett statligt bolag. Jag förstår inte varför det skall vara knepigare att tillämpa dessa bestämmelser i Tumba än i Karlskrona. Och även om de anställda i Tumba därmed skulle få bättre villkor vid det statliga bolagets drift kan jag inte inse varför detta skulle vara ett fel. De statliga bolagen och företagen kan mycket väl gå i spetsen för en utjämning av anställningsförhållandena på arbetsplatserna, en utjämning som man nu kämpar för att få till stånd på det privata området.

Vad gäller då frågan? Jo, i huvudsak att få till stånd en utjämning av anställningsförhållandena mellan de på kollektivavtal anställda arbetarna och de s. k. tjänstemännen. I fråga om arbetsinsats, ansvar och annat har på detta område skett och sker alltjämt en utjämning. Varför de kollektivanställda skall sättas i undantagsställning gentemot de s. k. tjänstemännen, går över mitt förstånd.

Slutligen, herr talman, en sak till som jag tycker är anmärkningsvärd i detta sammanhang. De kommunala myndigheterna i Botkyrka fick underrättelse om förändringen i Tumbabrukets verksamhet, d. v. s. att det skulle läggas ned, genom tidningarna. De var icke i ett tidigare skede informerade om de dispositioner som riksbanksledningen och bolagsstyrelsen hade tänkt vidtaga. Jag vill erinra om att vi i denna kammare under de senaste åren på kommunistiskt initiativ har haft diskussioner om skyldigheten för företag, statliga och privata, att informera de kommunala myndigheterna om väsentligare förändringar i driften vid de företag som arbetar inom respektive kommuner. Senast i fjol förklarade andra lagutskottets talesman att han ansåg det alldeles självklart att sådan information skulle ges i god tid. Det gällde den gången i huvudsak anställda som sorterar under det s. k. Saltsjöbadsavtalet. Nu har ett statligt bolag burit sig lika nonchalant åt gentemot de kommunala myndighe-

terna som privata företag på en del andra håll. Jag finner, herr talman, detta ytterst anmärkningsvärt.

Herr STÄHLE (s):

Herr talman! Jag hade inte räknat med att vi i dag skulle ta upp någon debatt i Tumbafrågan, och jag skulle inte heller ha tagit till orda i anslutning till herr Wallmarks framförda synpunkter, därest han inte hade riktat en direkt fråga till mig som talesman för bankoutskottet.

Vid den tidpunkt i fjol då riksdagen — även denna kammare — fattade sitt beslut angående Tumba pappersbruks fortsatta drift och den utbyggnad, som ingick i det förslag som bankoutskottet vid den tidpunkten framlade för riksdagen var vi alla besjälade av en känsla att utvidgningen av Tumba pappersbruk skulle vara till förmån inte bara för de anställda utan även för det samhälle inom vilket pappersbruket hade sin verksamhet. Det skulle bli en expanderande utveckling för Tumbabruket och för samhället enligt majoritetens i bankoutskottet uppfattning.

När det gäller de andra frågeställningarna, således de av herr Wallmark framförda synpunkterna i anledning av händelser som inträffat under detta år, har vi i bankoutskottet inte mera material till förfogande för frågans bedömning än vi hade i fjol då vi framlade vårt förslag angående utbyggnad av Tumba pappersbruk. Vi har givetvis som enskilda medborgare haft möjlighet att följa med den redogörelse som har lämnats i pressen angående de resultat som fullmäktige i riksbanken har kommit till, och jag förutsätter personligen att hela denna fråga skall underställas riksdagens prövning. Enligt min uppfattning har bankoutskottet möjligheter att få en fullständig redogörelse i frågan från fullmäktige i riksbanken och på den vägen informera riksdagen om och på vilket sätt denna fråga i fortsättningen bör lösas.

Ang. Aktiebolaget Tumba bruk

Jag har, herr talman, haft möjlighet att i dag få se en del av fullmäktiges protokoll av den 23 januari, som blev offentligt den 28 januari i år, således för ett par veckor sedan. Där står det i en särskild passus att fullmäktige avser att sedermera underställa riksdagen frågans prövning.

Med hänvisning till detta uttalande av fullmäktige i riksbanken anser jag att de frågor som herr Wallmark har ställt till mig är besvarade redan genom fullmäktiges beslut.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! När herr Lager påstår att i varje fall huvuddelen av de borgerliga kämpade för att lägga ned Tumba pappersbruk, eller som han uttryckte det kämpade emot att pappersbruket över huvud taget skulle få existera — jag förmodar att jag har fattat herr Lager rätt — måste det innebära att herr Lager varken lyssnat på debatten eller läst handlingarna, vilket ju är en förutsättning för att man skall kunna delta i diskussionen.

Den reservation som huvuddelen av de borgerliga anslöt sig till — och det gjorde även jag — gick ut på att Tumba bruk skulle få existera i sin nuvarande form. Det hette i den reservationen bl. a.: »Det måste därför framstå som klokare och bättre förenat med sund ekonomi att nu inrikta alla ansträngningar och rimliga investeringar på nuvarande produktionsenhet.» Detta är alltså den inställning som huvuddelen av de borgerliga representanterna intog förra gången ärendet behandlades.

Till herr Stähle vill jag säga att jag är glad åt att herr Stähle för sin del är beredd att aktualisera den här frågan i bankoutskottet, om den inte kommer dit från fullmäktige, men när herr Stähle säger att man nu inte har mera material än man hade när förslaget lades fram förra året, kan man naturligtvis fråga sig om kontakterna mellan fullmäktige i riksbanken och bankout-

Ang. Aktiebolaget Tumba bruk

skottet är riktigt sådana som man skulle önska att de vore. En fråga som har varit så aktuell i debatten borde man väl rimligen önska att bankoutskottet följde lite mera intensivt än det hittills har gjort. Jag hoppas att det inte är för sent.

Jag har också läst just detta som herr Ståhle hänvisar till, nämligen att fullmäktige till fullföljandet av sitt beslut den 16 januari avsåg att sedermera understålla riksdagen detta beslut. Vi talar inte riktigt om samma sak. Protokollet från den 16 januari har tydligen varken herr Ståhle eller jag läst utan endast protokollet av den 23 januari. Jag vet inte vad som står i protokollet av den 16 januari, men det finns ju en reservation av herr Kollberg, i vilken han begär att driften skall uppehållas intill dess beslut fattas om brukets framtida driftform, och det måste väl tolkas så att fullmäktige beslutat lägga ned bruket. De uppgifter som kommunalmännen har fått är exakt desamma. De uppgifter som har figurerat i pressen är också likadana. Icke i något offentligt uttalande har det sagts att riksdagen skall ta ställning till frågan. I avtalet som har träffats mellan brukets nuvarande styrelse och riksbanken om drift under avvecklingstiden förutsättes inte ens att det kan tänkas bli diskuterat huruvida bruket skall läggas ner eller inte.

Jag tar fasta på vad herr Ståhle säger om att frågan kommer upp. Jag skulle vilja tillägga önskemålet om att bankoutskottet lät göra en utredning av det slag som reservanterna begärde förra gången men inte fick, en utredning som statsrevisorerna ursprungligen begärde utan att deras begäran villfors. Man skulle också önska att de som skall framlägga förslaget till riksdagen granskar vad som hänt på det här området. Vi skall inte glömma bort att pappersbruket och papperstryckeriet är de första i världen som har gett sig in på en modern metod för framställning av sed-

lar. Inget annat land har vågat sig på detta experiment. Såvitt jag kan förstå, har man lyckats i Sverige. Denna rationalisering har inneburit att personalstyrkan minskat med ungefär 30 personer vid bruket och lika många vid tryckeriet. Man har dock icke velat avvakta driftresultatet under ett år för att se hur detta utfallit.

Jag vore alltså glad om herr Ståhle tog med sig de här tankarna när bankoutskottet, som jag förmodar, rätt snart kommer att behandla ärendet.

Herr SCHMIDT (fp):

Herr talman! Jag är så till vida överens med herr Ståhle att jag anser den här debatten vara för tidigt väckt. Jag har hela tiden utgått ifrån att vi nog får tillfälle att diskutera detta i bankoutskottet, med andra ord att riksbanksfullmäktige skulle komma att bereda oss tillfälle till det. Om så inte skulle ha blivit fallet, skulle jag nog ha ansett att frågan bort komma upp inför utskottet, och jag kan försäkra herr Wallmark att jag skall styra om att vi får tillfälle att diskutera saken.

Sedan vill jag bara, medan herr Lagers påstående är alldeles färskt, säga att vi aldrig har varit inne på den linjen att bruket skulle nedläggas. Riksbankschefen har framhållit att det finns bara två alternativ, utbyggnad eller nedläggande, men vi hade ett klart tredje alternativ, nämligen att bruket skulle kunna bestå som förut.

Med stöd av vissa siffermässiga uppgifter och kalkyler, som återfinnes i vår reservation och i protokollet från den tid då frågan har varit uppe, har vi visat att man skulle få en ur ekonomisk synpunkt tämligen rimlig drift av bruket enbart med sedelpapperstillverkning och den civilpapperstillverkning som finns.

Det var bara detta jag ville tillrättalägga, herr talman.

Herr LAGER (k):

Herr talman! Jag är helt medveten om att det den gången fanns en borgerlig reservation till bankoutsrottets utlåtande, där man förordade linjen att upprätthålla bruket i dess nuvarande omfattning, d. v. s. att inte bygga ut och inte heller lägga ned, men de sakkunnigutredningar som man stödde sig på gick ut på att det fanns bara alternativen utbyggnad eller nedläggande. Riksdagen förkastade ju också reservationen, och man beslöt utvidgning.

Jag är inte någon expert på pappersbruk, vare sig finpappersbruk eller andra slags pappersbruk, men i ett sådant här fall måste man ju ändå ta litet hänsyn till vad sakkunniga personer kommer med i sina yttranden under ansvar.

Tittar man däremot på diskussionsprotokollen från föregående års debatt, finner man det vara ganska uppenbart att det från den borgerliga sidan ansågs att slutmålet i Tumba-vandringen skulle bli att bruket likviderades i sin helhet. Jag vet inte att det var någon som rebellerade på den borgerliga sidan mer än herr Svärd, men så sitter det ju också numera en annan ärad ledamot av denna kammare på hans plats.

Herr SCHMIDT (fp) kort genmäle:

Herr talman: Men, herr Lager, vi har ju underkänt hela utredningen.

Herr LAGER (k) kort genmäle:

Herr talman! Ja, visst är utredningen underkänd, men någon ny och bättre utredning är inte presterad.

Herr STAHLÉ (s):

Herr talman! Det kan måhända förtjäna att här något se tillbaka på det material som gäller 1963 års verksamhet, vilken vi här i dag egentligen skall debattera.

Anledningen till att riksbanksfullmäktige kom med sitt utbyggnadsförslag be-

Ang. Aktiebolaget Tumba bruk

träffande Tumba pappersbruk var ju den mycket dåliga lönsamhet som vid den tidpunkten verkligen rådde vid bruket. Riksbanksfullmäktige tog därför detta initiativ för att åstadkomma en bättre lönsamhet i fråga om hela tillverkningsprocessen vid bruket. Man skall inte glömma bort i detta sammanhang att grundtemat i riksbanksfullmäktiges initiativ var att man här skulle göra driften mera lönsam och samtidigt givetvis även åstadkomma en utveckling för hela det samhälle där bruket har sin verksamhet förlagd. De sakerna tycker jag att man i detta sammanhang inte skall bortse från.

Sedan vill jag bara ytterligare understryka vad jag sade i mitt förra anförande till herr Wallmark att vi i bankoutsrottet givetvis kommer att följa upp frågan. Vi har inte i dag mindre intresse för denna frågas utveckling än vi hade i fjol då vi lade fram vårt förslag som riksdagen också i dess helhet praktiskt taget följde.

Herr PERSSON, RAGNAR, (s):

Herr talman! Jag undrar om det inte vore fördelaktigt om dimmorna kring den ganska förvirrade diskussion som på senare tid har uppstått kring Tumba finge skingras något innan man gick in på en realbehandling angående Tumba bruks fortsatta tillvaro.

Det har av herr Wallmark uttalats misstankar om att det inte skulle ligga allvar bakom den passus i fullmäktiges protokoll som säger att frågan sedermera skall underställas riksdagen. Såsom ledamot av fullmäktige kan jag bekräfta att det inte förelåg andra meningar än att frågan när tiden därför lämpade sig skulle underställas riksdagen. Det har ju rätt en upphetsad stämning kring vad som har utspelat sig efter det att förhandlingarna mellan Aktiebolaget Tumba bruk och Civilförvaltningens personalförbund bröt samman. Stämningen på den kommunala fronten i Tumba, vilken herr Wallmark här har skildrat,

Ang. Aktiebolaget Tumba bruk

ger ett intryck av att fullmäktige varit så brutala, att man redan dagen efter det att fullmäktige och bolagsstyrelsen hade fattat detta beslut hade velat börja med vräkningar i Tumba. Fullmäktiges beslut innebar i realiteten att man inom rimlig tid tänkte sig en avveckling av den nuvarande driften vid Tumba, och det bygger ju på ungefär samma förutsättningar som vi hade när frågan förra året behandlades här. Fullmäktiges majoritet och bolagsstyrelsen är enhälliga i sin uppfattning om att det inte är möjligt att driva bruket i dess nuvarande form om man kräver en rimlig lönsamhet. Detta krav har ju också statsrevisorerna ställt och även riksdagens bankoutskott genom att utan några invändningar vidarebefordra denna statsrevisorernas uppfattning till riksdagen.

Sedan vill jag säga att bolagsstyrelsen har handlat i överensstämmelse med den uppfattning som riksdagen deklarerade förra året. Det står nämligen i bankoutskottets utlåtande att man helt instämmer i att det vid den slutliga regleringen av de frågor som rör de förmåner som *nu* anställd personal har i fråga om pensioner o. s. v. skall bli en uppgörelse mellan riksbanken och bolaget. Men i övrigt säger man att detta bolag med avseende på här avsedda förpliktelser skall placeras i samma ställning som ett jämförbart enskilt företag, vilket ju har varit riktpunkten vid de pågående förhandlingarna som tog över tre månader och där bolagets slutliga ståndpunkt var den att branschavtalet — det som gäller inom pappersindustrin — skulle tillämpas vid nyanställningar medan nu anställda arbetare skulle bibehållas vid sina tidigare villkor. När förlikningskommissionen så småningom konstaterade att parternas ståndpunkter var oförenliga hade bolagsledningen två alternativ att välja på, endera att låta den varslade strejken gå i verkställighet eller att söka andra lösningar. Man valde då den humanare vägen. Jag vågar väl säga att en strejk

i realiteten skulle ha inneburit att arbetarna själva avvecklat bruket.

Nu valde man den mera hyfsade lösningen och hyrde ut bruket till riksbanken. Med riksbanken träffades avtal om att banken skulle upprätthålla driften under en avvecklingstid som emellertid inte närmare preciserades. För dem som är oroliga kan jag meddela att industristyrelsen har lagt ut beställningar på sedelpapper vilka räcker åtskillig tid framöver. Med det mellanslag av produktion av civilpapper som av tekniska skäl måste passas in mellan de treveckorsperioder man kör sedelpapper tror jag utan vidare, att detta år kommer att passera utan att det blir aktuellt om varsel för någon nedläggning.

De kommunala förtroendemän som informerats av riksbanken har förklarat sig förstå de motiv som föranlett bolaget att avstå från utbyggnad. Jag skulle föreställa mig att när de också fått klart för sig att nedläggningen inte är något överhängande, kan man även på denna punkt känna sig lugn. Om man här i riksdagen vidare skall utveckla sina synpunkter på statliga bolag kontra de anställda, så bör det lämpligen anstå tills frågan på nytt kommer upp till realbehandling. Skulle det vara så att riksdagen i dag har en direkt uttalad mening om hur man skall klara löne- och arbetsvillkor vid Tumba, hemställer jag också, och förutsätter, att riksdagen är villig att välja förhandlingsdelegation för detta ändamål.

Herr HANSSON, GUSTAF HENRY,
(h):

Herr talman! Jag kände mig föranlåtten att ta till orda här sedan herr Lager påstått att vi från borgerligt håll var inne på linjen att vi skulle slakta Tumba pappersbruk. Jag har varit med om behandlingen av den här frågan både i bankoutskottet och i kammaren, och jag har åtminstone här i kammaren försökt att bagatellisera den förlust som uppstått. Det rör sig inte om mer än

229 000 kronor, vilket bör jämföras med riksbankens stora årsvinst. Jag vill också erinra om att den av riksbanken antitade sakkunnige angett åtminstone ett sätt att minska förlusten eller rättare sagt att transformera om den till lite vinst. Det skulle ske genom övergång från 17-skiftsvecka till 21-skiftsvecka. Bankoutskottet har väl ändå möjlighet att diskutera denna fråga med riksbankschefen när han kommer till bankoutskottet, vilket var avsett att han skulle göra nu på tisdag, men genom resan till Israel har besöket blivit uppskjutet till den 3 mars.

Vad man fäster sig vid när man studerar denna fråga är riksbankschefens uttalande att riksbanken inte kunde ta på sitt ansvar att köra bruket med hänsyn till den utgång som avtalsförhandlingarna fått utan att bruket på sikt måste läggas ner. Då finns det i alla fall en anteckning till protokollet av herr Kollberg, som menar att det är riksdagens sak att fatta detta beslut på förslag av riksbanksfullmäktige. Det är enligt mitt sätt att se den riktiga gången, ty riksdagen är väl ändå den som till sist skall fatta detta beslut om pappersbruket. Herr Ståhle har sagt ifrån att han i bankoutskottet kommer att se till att detta ärende kommer att bli behandlat på nytt, och då lär vi få tillfälle att ta ställning till Tumba pappersbruks framtid, när denna behandling redovisas för riksdagen.

Herr LAGER (k):

Herr talman! Jag skall inte förlänga diskussionen eftersom det nu är tydligt att frågan kommer tillbaka till kammaren. Jag skall bara ställa en fråga till herr Persson som kan besvaras mycket kort: Är det nya Tumbabolaget medlem av Svenska arbetsgivareföreningen eller icke?

Herr PERSSON, RAGNAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Kort och gott: Nej!

Ang. Aktiebolaget Tumba bruk

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Herr Persson har kanske missuppfattat mig lite grand. Jag vill än en gång understryka att jag icke klandrar styrelsen eller bolagsstämman för att de icke gjort någon utbyggnad. Jag anser beslutet med anledning av resultatet av förhandlingarna fullt korrekt och riktigt. Det finns ingenting att säga om den saken. Jag har heller inte påstått att riksbanken hade för avsikt att kasta de anställda på gatan dagen efter. Jag har aldrig trott att man skulle handla på det sättet. Min fråga, min kritik och min förvåning gäller det offentliga handlande som skett av företrädare för fullmäktige i riksbanken. Jag och tydligen många med mig har fått den uppfattningen att fullmäktige i riksbanken handlägger ärendet suveränt, över huvudet på riksdagen. Jag har av herr Ståhle fått en tillfredsställande förklaring på min undran huruvida vi får tillbaka ärendet, och det är jag tacksam för.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! Jag har inte främst begärt ordet för att uttala någon uppfattning om det nya pappersbrukets vara eller inte vara. Min åsikt på den punkten är oförändrad sedan kammaren behandlade frågan i fjol och innebär alltså att motiven för en nyanläggning av ett pappersbruk i riksbankens regi är svaga och otillräckliga.

Jag begärde ordet för att understryka vad herr Wallmark redan har sagt, nämligen vikten av att — om en sådan utbyggnad trots allt kommer till stånd — driften där liksom vid alla statliga företag får läggas upp efter de regler som gäller för motsvarande företag i den privata sektorn. Lika felaktigt som det är med öppna eller dolda subventioner för att gynna ett statligt företag eller dirigerade beställningar i samma syfte, lika felaktigt är det att belasta sådana företag med extra kostnader, det må sedan gälla arbetslöner, sociala förpliktelser

Om tystnadsplikt avseende innehållet i ännu icke meddelade avgöranden

eller åtaganden av annat slag. Konkurrens måste få ske på lika villkor.

I enlighet med denna principiella inställning vill jag alltså deklarerat en uppslutning bakom det ställningstagande som Tumbastyrelsen gjort — i vad detta innebär ett bestämt motstånd mot att lämna speciella förmåner till arbetskraften vid en eventuellt utbyggd industri. Att ge sådana förmåner är oacceptabelt — inte minst ur de statliga företagens egen synpunkt, åtminstone i den mån som det gäller andra än dem som genom tidigare anställning har fått faktiska eller moraliska utfästelser om sådana särskilda förmåner.

Efter härmed slutad överläggning lades förevarande memorial till handlingarna.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna bankoutskottets memorial:

nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse; och

nr 3, med överlämnande av kommitténs för firande av representationsreformens 100-årsjubileum till fullmäktige i riksgäldskontoret avgivna berättelse över kommitténs verksamhet under år 1963.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om tystnadsplikt avseende innehållet i ännu icke meddelade avgöranden

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

I detta utlåtande hade utskottet anmält, att vid den granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, någon anledning till anmärkning icke förekommit.

Herr UNDEN (s):

Herr talman! Jag skall tillåta mig att knyta några reflexioner till en av de tryckfrihetsfrågor som är redovisade i justitieombudsmannens årsberättelse. Frågan som JO ställts inför har framförts av chefen för ett ämbetsverk och gällde huruvida en tjänsteman hade rätt att ge meddelande till pressen om ämbetsverkets inställning eller väntade inställning till ännu icke avgjorda ärenden. Verkschefen frågade alltså hur man borde tolka påbudet i 1 kap. tryckfrihetsförordningen att varje medborgare får meddela uppgifter i vad ämne som helst för offentliggörande i tryckt skrift, i den mån inte tystnadsplikt är föreskriven i lag.

JO påpekar i sitt svar till verkschefen att enligt tryckfrihetsförordningen det står envar fritt att lämna meddelande för offentliggörande i pressen, med vissa undantag, bl. a. för det fall att fråga är om förhållanden varom tjänstemannen enligt lag har att iakttaga tystnad. Alltså, tystnadsplikt t. ex. på grund av en administrativ författning eller på grund av sakens natur eller gammal praxis bör inte kunna godkännas. Eftersom för det ifrågavarande ämbetsverkets del någon tystnadsplikt i avseende å ännu ej meddelade avgöranden ej är stadgad i lag, medför bestämmelsen i tryckfrihetsförordningen — säger JO — att straff inte kan ådömas därest någon för pressen i förtid yppar vad ett avgörande kommer att innebära.

Nu måste det väl medges — föreställer jag mig — att det vore högst besynnerligt och otillfredsställande, om tryckfrihetsförordningen skulle anses sanktionera ett sådant förfarande som att en tjänsteman i ett ämbetsverk, utan vederbörligt tillstånd, går till tidning-

Om tystnadsplikt avseende innehållet i ännu icke meddelade avgöranden

arna och berättar om ett ännu inte avgjort ärende och meddelar hur avgörandet är tänkt. JO är också angelägen att varna mot den slutsatsen att ett dylikt uppträdande skulle få anses korrekt och tjänsteenligt. Det är ett ömtåligt spörsmål, säger han. Han söker i viss mån urskulda statsmakterna. Det må framhållas, säger han, att vid fastställande av de i 7 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen angivna undantagen från informationsfriheten, statsmakterna ingalunda i detalj tog ställning till de mångfaldiga situationer där en tystnadsplikt kunde vara aktuell. När den föreskriften kom till att endast i lag stadgad tystnadsplikt erkändes såsom giltigt undantag från huvudregeln, förutsatte man — framhåller JO — att i vissa fall tystnadsplikt, ehuru icke lagstadgad, ändå kunde vara av den vikt att den borde äga tillämpning även beträffande meddelande till pressen, men man ansåg att lagstiftning kunde ske senare.

Så har inte blivit fallet, åtminstone inte i någon större utsträckning — säkerligen därför att behovet därav ej känts trängande, menar JO. Detta torde bero på, säger han vidare, att på grund av en fast rotad ämbetstradition det jämförelsevis sällan förekommer förtida avslöjanden av verkens kommande avgöranden.

Såsom JO påpekar var man vid tryckfrihetsförordningens tillkomst uppmärksam på att de nya bestämmelserna om information till pressen gick längre än som egentligen var avsett. Om jag minns rätt, var det inte regeringen som i propositionen om ny tryckfrihetsförordning upptog den föreskrift som jag åsyftar, utan formuleringen gjordes under riksdagsbehandlingen.

I själva verket kan den svepande föreskriften om information till pressen utan andra inskränkningar än sådana som upptagits i en av Kungl. Maj:t och riksdag stiftad lag inte i praktiken tillämpas efter sin ordalydelse. JO:s redogörelse för det fall jag refererat synes mig bekräfta detta.

Frågan om ändring i tryckfrihetsförordningen bör därför övervägas. Så sker också. En kommitté, kallad offentlighetskommittén, är sysselsatt med att begrunda bland annat hithörande frågor, även om dess huvuduppgift är att slå vakt om offentlighetsintresset.

Jag har, herr talman, med hänvisning till ett konkret fall i JO:s berättelse velat fästa uppmärksamheten på att de nuvarande reglerna i vissa hänseenden, såsom jag gett exempel på, kan leda till för mycken offentlighet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, lades ifrågakvarande utlåtande till handlingarna.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Anmäldes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 49, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 2 bifölles även av andra kammaren.

Interpellation ang. priset å potatis

Anmäldes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 50, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av avtal mellan Sverige och Portugal rörande import till Sverige av portugisiska jordbruksprodukter, m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 1 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 39, angående ändring i riktlinjerna för den statliga exportkreditgaranti-verksamheten.

Interpellation ang. priset å potatis

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Avsättningen av 1963 års potatisskörd har förorsakat såväl odlare som distributionens olika led stora svårigheter och bekymmer. Tyvärr

har sedan länge potatispriset legat väsentligt under den nedre prisgränsen, och vid sådant förhållande skall enligt löpande jordbruksavtal priset stödjas med alla till buds stående medel.

Jag anhåller med anledning av den mycket bekymmersamma situationen på potatismarknadens område om kammarens medgivande att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande interpellation:

Har herr statsrådet uppmärksammat rådande marknads- och prisförhållanden på potatismarknaden innevarande säsong?

Vilka åtgärder planeras från statsmakternas sida till potatisprisets stödjande?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.10.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 14 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 7 in-
nevarande månad.

Upplästes följande till kammaren in-
komna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed anhålles om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 17 februari tills vidare i och för fullgörande av särskilt, av FN:s generalsekreterare lämnat uppdrag att vara ordförande i den s. k. Syd-Afrikakommittén, som tillsatts i enlighet med Säkerhetsrådets beslut, samt för deltagande i nedrustningskonferensens förhandlingar i Genève.

Stockholm den 11 februari 1964

Alva Myrdal

Den begärda ledigheten beviljades för den tid, som åtginge för berörda uppdrags fullgörande.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1964 den 13 februari sammanträdde de valmän, som av kamrarna fått i uppdrag att utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dessa fullmäktige, för anställande av val av en suppleant för en fullmäktige i riksbanken efter herr Otto Ragnar Sundén, som den 4 februari 1964 erhållit entledigande från sitt uppdrag att vara suppleant för herr Nils Gunnar Svärd i dennes egenskap av fullmäktig i riksbanken; och befanns

efter valförrättningens slut ha blivit utsedd till

suppleant för herr Svärd, N. G.

under återstående delen av valperioden 1962—1965:

herr Holmberg, Yngve, ledamot av första kammaren, med 34 röster.

Gust. Elofsson *O. Malmborg*

Ingemund Bengtsson *G. Ivar Virgin*

På framställning av herr talmannen beslöts att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om detta val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnande för den valde, dels ock till skrivelse till Konungen med anmälan om det förrättade valet.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1964 skall utgå;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt; samt

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 23 mars 1939 mellan Sverige och Amerikas förenta stater för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräkning beträffande inkomst- och andra skatter.

Ang. sysselsättningsproblem i samband med eventuellt nedläggande av Tumba pappersbruk

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet **JOHANSSON**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Lagers fråga angående sysselsättningsproblem i samband med eventuellt nedläggande av Tumba pappersbruk, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 31 januari, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Lager har frågat om regeringen överväger några åtgärder, och i så fall vilka, för att ge sysselsättning åt de anställda vid Tumba pappersbruk.

Som svar vill jag anföra följande.

Skulle beslut komma att fattas om nedläggande av Tumba pappersbruk, kommer produktionen att avvecklas successivt, och arbetsmarknadsmyndigheterna kommer att vidtaga erforderliga åtgärder för att bereda friställd arbetskraft ny sysselsättning. Brist på arbetskraft råder inom området, och möjligheterna till omplacering bedömes som goda. Såvitt nu kan bedömas synes därför några särskilda åtgärder från regeringens sida för att ge anställda ny sysselsättning icke erforderliga.

Herr **LAGER** (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för hans svar på min enkla fråga. Det skulle egentligen inte vara så mycket att tillägga just nu, eftersom vi helt opåräknat — så att säga utanför dagordningen — fick en diskussion om Tumbabrukets vidare öden redan i onsdags. Min fråga blir ju därigenom något nattständern, i all synnerhet som det aviserades i den nämnda diskussionen, att vi skulle få återkomma till frågan om Tumbabruket någon gång längre fram i vår. Jag skall därför inskränka mig till ett enda påpekande, som det enligt min mening är angeläget att gö-

ra i varje sådant sammanhang där det är möjligt.

Det gäller närmast vederbörande bolagsstyrelses och riksbanksledningens handlingsätt i fråga om att informera dem som är berörda av ett eventuellt nedläggande. I tidningarna har jag läst, att finansministern fick reda på bolagsledningens och riksbanksfullmäktiges beslut i tidningarna. Det är litet elakt handlat, enligt min mening, mot finansministern, därför att om någon skulle vara intresserad av Tumba pappersbruk, så är det väl den som har det högsta ansvaret för de pengar, till vilka papperet tillverkas vid bruket.

Kanske ännu allvarligare är dock att kommunledningen ute i Botkyrka, där Tumba bruk ligger, också fick läsa om de framtida planerna i tidningarna.

Detta aktualiserar enligt min mening en fråga, som vi hade uppe till diskussion föregående år, nämligen att man i lag måste ålägga företagsledningarna att informera inte bara de anställda och länsarbetsnämnderna utan också kommunledningarna om sina planer. I denna diskussion uttalade företrädaren för andra lagutskottet, att han ansåg det alldeles självklart att företagsledningarna hade en sådan skyldighet gentemot inte bara de anställda, utan också kommunerna. Vid Stadsförbundets senaste kongress föregående år förelåg en motion från stadsfullmäktige i Nacka om att man skulle vidta åtgärder för att tillförsäkra kommunerna en sådan information. Stadsförbundet var mycket positivt vid sin handläggning av denna motion, och kongressen beslöt på styrelsens hemställan att närmare utreda den i motionen väckta frågan samt att vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

Jag vet inte hur långt denna utredning hunnit och vilka förslag den eventuellt kommer att framställa, men uppenbart är, att man behöver ta ett eller annat initiativ från regeringens sida i denna fråga. När ett av statsverkets egna företag handlar så nonchalant gentemot de kommunala myndigheterna, som

Ang. sysselsättningsproblem i samband med eventuellt nedläggande av Tumba pappersbruk

här har skett, anser jag för min del att det är tid att ta sådana initiativ för att kalla företagen till ordningen.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att än en gång få tacka för svaret på min fråga.

Herr statsrådet **JOHANSSON**:

Herr talman! Herr Lagers inlägg berörde enbart frågan om informationen. Jag har inhämtat från bolagets direktör att han ungefär två timmar efter det att förhandlingarna strandat gav kommunens representanter och länsarbetsnämnden en orientering om läget. Han meddelade att det kunde bli fråga om en nedläggning av driften — tidpunkten kunde självfallet inte anges — men det lämnade meddelandet var inte att uppfatta som ett varsel i vedertagen mening. Länsarbetsnämnden begärde att få överlägga med bolagets direktör, och från nämndens sida framhölls att man som en beredskapsåtgärd borde vidta vissa åtgärder.

Jag upprepar i korthet: bolagets direktör orienterade omedelbart kommunens representanter och länsarbetsnämnden och — om jag inte är fel underbyggd — även de anställda om läget. Något varsel med uppgivande av tidpunkt för en eventuell avveckling kunde självfallet inte ges. Länsarbetsnämnden önskade som en beredskapsåtgärd diskutera vissa åtgärder.

Jag tror att ingenting finns att erinra mot detta. Jag har självfallet uppmärksammat att herr Lager i november och december 1962 tog upp den här frågan i anslutning till Stal-Lavals flyttning från Nacka. Det är möjligt att det var befogat att då framföra kritik för att man inte hade skött informationen på ett tillfredsställande sätt, men jag ifrågasätter om det beträffande Tumbabruket kan sägas, att man borde ha kunnat vidta några åtgärder skyndsammare än som har skett.

En annan fråga är sedan, om en nedläggning av bruket blir aktuell och i så fall vid vilken tidpunkt. Som herr Lager har sagt här har ett par av ledamöterna i riksbanksfullmäktige meddelat såväl i denna kammare som i andra kammaren, att riksdagen kommer att bli i tillfälle att ytterligare diskutera Tumbabruket, och man kan förvänta att vi vid ett sådant tillfälle får ett helt annat sakunderlag för en allmän diskussion. Om en sådan redovisning kommer, tror jag också man har att räkna med att fullmäktige prövar vilka åtgärder som kan vidtas för en så smidig avveckling som möjligt — det kan vara fråga om förtidspensionering eller anskaffande av annan anställning. Under förutsättning att denna fråga underställes riksdagen kommer vi naturligtvis att få en sådan redovisning.

Som läget är i dag kan jag inte säga annat än vad jag har sagt i mitt svar, nämligen att vi liksom arbetsmarknadsmyndigheterna bedömer sysselsättningsläget i denna region som gott, och det bör vara möjligt att överflytta den arbetskraft som kan bli ledig. Därför finns det inte anledning att vidta några särskilda åtgärder. Dessutom får vi ju eventuellt tillfälle till diskussion framdeles.

Herr **LAGER** (k):

Jag begränsade mig till frågan om informationen, eftersom statsrådets svar i övrigt var tillfredsställande. Jag bedömer den diskussion vi hade i onsdags på det sättet, att motståndarna mot Tumba pappersbruks vidare verksamhet befann sig på full reträtt från tidigare positioner. När därtill kom löftet, att riksdagen längre fram skall få ta ställning till frågan, fanns det ingen anledning att närmare dröja vid den sidan av saken.

Det har emellertid varit litet förvirrat kring beslutet om nedläggning. Enligt Stockholms-Tidningen för den 29 janu-

Interpellation ang. svensk rymdforskning

ari i år säger pappersbrukets ledning i en kommuniké — det är alltså en officiell ståndpunkt — om kontroverserna med arbetarparten: »Detta innebär även att såväl bolagets styrelse som bankofullmäktige funnit att också pappersbrukets nuvarande verksamhet bör avvecklas i konsekvens med den ståndpunkt som intogs redan då förslaget till brukets utbyggnad framlades, nämligen att enda alternativ till den ifrågasatta utbyggnaden var en total nedläggning av driften.»

Av denna kommuniké från bolagsledningen kan man inte få någon annan uppfattning än att ledningen har ställt in sig på att riva upp riksdagens beslut från i fjol och inta en helt motsatt ståndpunkt.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 39, angående ändring i riktlinjerna för den statliga exportkreditgarantiverksamheten.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1964/65 för kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1964/65 till oförutsedda utgifter;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1964/65 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av kronan tillhörig mark m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207); samt

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m. (krigshandelslag); ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillhörig mark, m. m.

Interpellation ang. svensk rymdforskning

Herr LUNDSTRÖM (fp) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Under de senaste tre å fyra åren har en uppbyggnad av svensk rymdforskning skett framför allt sedan riksdagen för de senaste två budgetåren beviljat anslag till Rymdkommittén på 1 resp. 2 miljoner kronor. Kommittén har genom att stimulera några svenska forskargrupper till aktivt arbete, genom att delta i det förberedande arbetet för bildandet av en europeisk rymdor-

ganisation (ESRO) och genom samarbetsavtal med National Aeronautics and Space Administration (NASA) i USA sökt på bästa sätt utnyttja de relativt små ekonomiska resurser som stått till dess förfogande. Vidare har en teknisk grupp byggts upp, f. n. omfattande sju man, för att de projekt som förts fram av svenska vetenskapsmän skall kunna föras vidare som experiment inom ESRO:s ram eller i svensk regi.

Det torde råda allmän enighet om att rymdforskning skall bedrivas i Sverige även i framtiden. Delade meningar kan råda om dess omfattning, men den kan ju inte rimligtvis tänkas bli mindre än den f. n. är. Nästan fullständig enighet råder likaså bland remissinstanserna till Rymdkommitténs betänkande »Organisatoriska åtgärder för rymdverksamhetens främjande» om att en teknisk grupp måste finnas för att lösa de många komplicerade tekniska problem som blir aktuella, även om också i detta fall dess lämpliga organisation kan ytterligare diskuteras. Riksdagen har vidare bemyndigat regeringen att ansluta Sverige till ESRO, vilket väl med hänsyn till utvecklingen inom det europeiska samarbetet borde vara nära förestående.

Det borde i denna situation vara väsentligt att oavsett på vilket sätt svensk rymdforskning i framtiden kommer att organiseras se till att de projekt kan föras vidare, vilka startats av Rymdkommittén och som av denna alltså bedömts vara vetenskapligt väsentliga. Det står klart att mycket av det uppbyggnadsarbete som Rymdkommittén utfört under de senaste åren nu äventyras, att samarbetet med NASA hotar bryta samman och att den tekniska gruppens fortsatta existens är ytterst oviss på grund av att från regeringens sida icke åtgärder vidtagits och besked lämnats, trots upprepade framställningar från Rymdkommittén. Ett experiment av den storlek som det av Rymdkommittén för sommaren 1964 planerade kräver vittgåen-

Interpellation ang. svensk rymdforskning

de förberedelser, vilka nu måste föras vidare. Omfattande beställningar måste omedelbart ske för att leveransen skall kunna äga rum till sommaren. Om inte Rymdkommittén bemyndigas att lägga ut dessa beställningar, hotar enligt uppgift de fortsatta amerikansk-svenska raketexperiment, som planerats för sommaren 1964 att bli inställda. Dessa är en direkt fortsättning på experiment under tidigare år, vilka uppmärksamhets internationellt, och de ingår även i en serie samtida mätningar runt jorden som en del av det internationella samarbetsprogrammet, »Den lugna solens år» (The International Quiet Sun Year, IQSY). Det förefaller vara ett berättigat krav att kontinuitet i utvecklingen tryggas och att inte fortsatt svenskt arbete på rymdforskningens område väsentligt försvåras och fördröjs på detta sätt.

På grund av det brådskande läget är det synnerligen angeläget att snarast få ett klarläggande besked på följande frågor, vilka jag hemställer om första kammarens tillstånd att få framställa till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet:

Vill herr statsrådet vidtaga sådana omedelbara åtgärder, att det av Rymdkommittén planerade svensk-amerikanska samarbetet instundande sommar icke äventyras?

Avser herr statsrådet att för framtiden genomföra dispositioner varigenom ett kontinuerligt svenskt arbete på rymdforskningens område icke riskerar att försvåras eller fördröjas?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.24.

In fidem

K.-G. Lindelöw